

Център за семиотични и културни изследвания

eБИБЛИОТЕКА

ЖАК ЛЬО ГОФ
ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА
СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

e-издание на Център за семиотични и културни изследвания

2012

www.cssc-bg.com

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

ЖАК ЛЬО ГОФ

2

Двадесети век усили страстта по Средновековието в посока на неговите постижения в духовната област, техниката и мисленето. Огромният интерес към историята на техниката подтикна многобройните почитатели на Средновековието да припишат на тази епоха необикновен изобретателски дух. Повече от всички се радвам, че в осмислянето на средновековната история навлязоха едни от най-ценните познания за историята на обществата и цивилизациите. Не бива да забравяме, че Марк Блок, когото всеки медиевист трябва да почете в началото на своя труд, изписа за средновековните изобретения множество страници, след които вече бе невъзможно да се говори за онези времена така, както преди неговите изследвания. Но бих искал да призная в подкрепа на Марк Блок, че Средновековието, както ще видим, по-скоро разпространява, отколкото изобретява новите техники.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД ЖАК ЛЬО ГОФ

3

Най-сетне благодарение на обновлението в католицизма и по-общо на религиозното обновление в края на XIX и в XX век, средновековната мисъл бива подложена на преоценка. И се възхвалява не толкова Средновековието като „епоха на вярата“, колкото едно по-модерно Средновековие, което от св. Анселм до Абелар и св. Тома Аквински открива съвременния рационализъм. Радвам се също, че Църквата [Западната] превърна *томизма*, частично осъден от епископа на Париж през 1277 г., в своя официална философия, защото така тя възприе една доктрина, несъмнено по-богата от идеологията, вдъхновила Syllabus на Пий IX.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

ЖАК ЛЬО ГОФ

4

Накратко, ако повярваме на многобройните ласкатели днес, Средновековието трябва да е изобретило всичко: свода и перспективата, т.е. съвременното изкуство; воденицата и следователно механизацията; полицата и оттам – капитализма; диалектиката – покровителка на напредничавата мисъл; любовта (след Енгелс го потвърди и Дени дьо Ружмон) и накрая смъртта, което впрочем е признато като цяло след великолепните изследвания на Алберто Тененти.

Представеното в настоящия труд е **по-умерено**. Естествено, нямам намерение да се връщам към представата за едно мрачно и мракобесническо Средновековие от времето на класицизма. **Благодарение на труда на историци, архивисти, археолози и филолози през изтеклия век и половина пред нас се очертава едно бъдещо възторг Средновековие.**

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

ЖАК ЛЬО ГОФ

5

И тъй, на път е да се роди, по-точно да се възроди, едно ново Средновековие.

В историята изплува едно Средновековие без литературни паметници и без надписи, което не се задоволява да допълва вече познатото ни ерудирано Средновековие, а видоизменя коренно неговия образ, тъй като го връща на истинското му място на обвивка, на повърхностно лустро. Новите източници ни позволяват да проникнем в неговата същност.

Средновековието е повече в бъдещето, отколкото в миналото. Последните открития сочат, че Средновековието не е онова Средновековие на благородници, разкривано от традиционната историография и вдъхновило „Златната легенда“ на средновековната епоха.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

ЖАК ЛЬО ГОФ

7

Струва ми се, че обществото на средновековния Запад се доближава до примитивните общества чрез известна атемпоралност, но не с тъй нареченото „безразличие към времето“, което според мен не му е толкова присъщо, колкото се твърди, а със забавените темпове на неговия колективен живот. Това е едно селско общество, което се променя много бавно, което живее, според израза на Фернан Бродел, в „дълговременността“ и се вписва по-добре във фолклора, отколкото в историята. Ако Карл Велики изглежда толкова близо до кръстоносците или до съвременниците на Луи Свети, то е не защото те загърбват хронологията, а защото хронологията ги е загърбила, защото между епохата на Карл Велики и тяхното време е имало малко съществени промени, много по-малко, отколкото в периода между 1900 и 1964 г.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД ЖАК ЛЬО ГОФ

8

В случай, че някои се ужасяват от уподобяването на средновековната цивилизация с примитивните цивилизации, което впрочем по никакъв начин не я омаловажава, то нека тогава я възприемат като една от онези цивилизации, наречени от Андре Вараняк „традиционни“. Много мнения могат да бъдат приведени в подкрепа на твърдението, че средновековната цивилизация е прогресивна, ако се съгласим с едните, че християнството е решителен напредък по отношение на езичеството, и с другите – а може би те са същите?, - че феодализмът е положителен етап между робовладелството и капитализма. Средновековната цивилизация не само се променя – колкото и бавно да е това, но тя познава и устреми, и падения. Говори се с лекота, понякога необмислено, за Каролингски ренесанс, за Ренесанс на XII век, но това са по-скоро моментни изблици.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД ЖАК ЛЬО ГОФ

9

Средновековното общество е полуномадско общество. Нуждата от земя, военните превратности, религиозните тревоги – всичко това го тласка към движение. Читателят ще се учуди, че няма да намери в това средновековно общество онези търговци, интелектуалци и буржоа, с които напоследък изобилстват трудовете, посветени на средновековния свят. Това е така, защото преди XIV век, т.е. в съществената за този труд хронологична рамка (от X до XIV век) те са малко и нямат такова значение. Читателят може да сметне моето описание за прекалено „мрачно“ и в противовес на това да замечтае с наслада и доверчивост за очарователния образ, внушаван от „Златната легенда“. Вероятно е той да се опита даzakлейми **моето Средновековие на глад, епидемии, жестокост, грубост**, за да върне едно Средновековие на възвишени химни, великолепни катедрали и обаятелни светци. Бих искал само тези явления, а те са изключения, да не крият от погледа му останалото, онова, което е било ежедневието.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД ЖАК ЛЬО ГОФ

10

Ако ми бъде позволено, бих искал да отправя един банален съвет към читателя и да му препоръчам **вместо опитите за бягство към някакво въображаемо Средновековие да се запита честно, дали би пожелал чрез силата на Мерлин или Оберон да бъде пренесен в онова време и да остане там?** Нека се замисли, че хората от Средновековието – и тук без страх от грешка можем да кажем, че *всички* хора от Средновековието – постоянно мечтаели да избягат от своето време, да отидат в отвъдното, на небето и че от всички разтърсващи ги страхове най-незначителен е бил страхът от смъртта – смъртта, голямото „отсъствие“ в средновековната иконография преди XIV век.

ЦИВИЛИЗАЦИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЗАПАД

ЖАК ЛЬО ГОФ

11

Текстът е по: Жак льо Гоф. Цивилизацията на Средновековния Запад. С., 1999, Агата, 576 с. Превод: Т. Михайлова, К. Тодорова, М. Стругарова. Научна редакция: проф. д-р Иван Божилов. Всички права на автора, издателя и преводача са запазени.

Оригинално заглавие: Jacques Le Goff. La Civilisation de l'Occident medieval. Paris, Éditions Flammarion, 1964 (1997).

Презентацията е с образователна цел и е предназначена за студентите от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, които изучават модул „Световна култура“.